

2019
AO

Total marks : 80

Time : 3 hours

General Instructions :

- i) Approximately 15 minutes is allotted to read the question paper and revise the answers.*
 - ii) The question paper consists of 22 questions. All questions are compulsory.*
 - iii) Internal choice has been provided in some questions.*
 - iv) Marks allocated to every question are indicated against it.*
- N.B: Check that all pages of the question paper is complete as indicated on the top left side.*

SHILEM – A (Rajem Latang)

1. Teküboklen agüja alibaji junga züngang aser tasüngdangbatemji langzüang:

Ao kin madak benjong tulutibaji moatsü lir. Iba benjong nung chia ajemtsü aser nüknarar den pangjungtepa pelateptsüji aiüri asangurtem teyongyaba tulu liasü. Moatsü nung aiüri agütsüba nokleptsüyi tasen ka agütsübaji toktep aser khonang ta züngshi. Aser aiürtemia moatsü benjong nung züngapur aser nüknarari aontem; vongsen asangba shi agütsübaji asanguri meraba tamaitüsü tulu ta züngshi. Aiür kati moatsü mapang nung tsürabur kidangi vongsen asangba aontem benr aobaji khonang aser tepela tulu liasü. Aiür karibo vongsen asangba aontemji ka dang masü saka asangur aika nungi ngua sübok sünga kidangi bener ao. Kidangi moatsü mapang nung aiür kati aontem bener aruba nungji tsüraburi pei jala züngapuri ketasena aliba angatet. Ano tebur karbo nokleptsüyi ka dak tali nokleptsü nungji semshia semshia aikasa angu, saka asangur karbo nokleptsüyi tagütsür mali kanga aaka aser rongjena züki nungji amen. Tebur ka nokleptsü nung nokleptsüyi komala aser kwika ali ibaji angudang tsüraburi pei chir aiür kwikati merar aji angatet. Moatsü benjongji aiür asangurtem temeimer aser nüknarartem saloka meimtepa jungkai adokba ka liasü.

Züki kibutsülaji kanga tesangra aser ajak melimoka anganatsü lai kanga shisa kaa inyak. Lai asangur ka danga nokleptsüyi tasen memesüloki la züki nungi me yok mesüra aiür ka danga aontem mebeni me yok. Lai asangur kimaki arur tera tajoba aser sajungba kar dang aontem talila bener arutsü ashir. Ibaji shingaia songtemtsü makok. Anungji la tsükten nungji aontem ishi kabosa talila yua ali. Lai aji aiür shirnok aontem mangu parnok nemji agütsü. Ano aiür kari aontem aika ngura lai awashi meteta züki kibutsüla nem agütsü. Yamaji lar züki nung mejanger shinga aontem agi mataba mali. Aji odasa, züki kibutsüla jagi aiür shir mapa nung teyakyak aser tesangra lir parnok dang nokleptsüyi talila yanglutsü ashir. Aji shingaia songtemtsü makok. Parnok talila

yangluba nokleptsüyi aika la kettsü nung yua ata. Aji oda moatsü mapang aser benjong nungji tebur shinga nokleptsüyi tasen makaba ka danga maliasü.

Züki kibutsüla ki asüdang, alu atendang aser alu arudang la tayimdong aika arua yari. Saka züki nung ayiper ilangtsür aser parnok züngapur jagi mapa timbaka inyakadok. Asangurtemi la nok chiraa aitsü; aiürtemi la sü taksü. Lai aiürtem nem sentisayu o koba tarutsü nunga parnok taküm nung agitsüsa agütsü itemji aika tsürabur nungi mangubatam liasü. Kibong akümdang tamasa ki nungpur ka den koda alitsü iba tashiji lai shisa agütsü.

Tasungdangba:

- (a) Ao kin madak benjong tuluti baji kechi? 1
- (b) Asangurtem atema kechi khonang ta züngshi? 1
- (c) Aiürtem asoshia kechi khonang ta züngshi? 1
- (d) Moatsü benjongji aiür asangurtem atema kechi mapang ka liasü? 1
- (e) Züki kibutsülai kechi inyak? 2
- (f) Züki kibütsü laji aiür asangurtemi koma anepalu? 1
- (g) Tayimdongi züki kibutsüla kechi mapa nung yari? 1
- (h) Agüja aliba ojangtemji ratetjang: 1+1=2
 - (i) Ilangtsür
 - (ii) Nüknarar

SHILEM – B (Olem)

2. Agüja aliba onük aser arrla amshia ojang 100 – 150 shi nung shiti ka züluang:

a. Na Atula, Nai Nagaland nung limapenzürtem asoshi tenüngdaksütem ajungketsü bilemer. Nai item tenüngdaksütem indang shia Director, Department of Tourism dangi shiti ka züluang.

Mesüra 6

b. Agüja aliba onük amshia osang agütsü zülu (report writing) ka züluang:

Na Imoba/Imola. Na ‘Shiruru dak meketmeseni benshiba wazüka ayutsü’ shisatokden sentong nung aten. Iba onük indang ner kaket riju otsü kaket nung adoktsü asoshi osang agütsüba ka züluang.

3. Agüja aliba onük aser arrla amshia ana rongnung ka ojang 50 shi nung züluang:

a. Na Watiba, ‘Kids Planet’ tokan kibur, shibai tila tanurtem atema osetlongset ayoker. Anungji nüngdakba nübürtemi item oset alitsü pelashishia jaokba ka züluang.

Mesüra 4

- b. Agüja aliba onük amshia sensaksem ka züluang:**
Medemer ana tsüngda osang kaket koda tongtimbang iba indang sensaksem ka züluang.

SHILEM – C (Orrlem)

4. **Agüja alibatem nungi shitak telangzüba agüjang:**
- (a) Oren ka nung Nendong ka dak tali alidang mezüng tenjiba Nendongji kechi? **1**
(i) Jilok Nendong (ii) Salur
(iii) Tongnir (iv) Müken Nendong
- (b) Koba ojang ya Rapasü masü? **1**
(i) Masü (ii) Mali
(iii) Maka (iv) Kar
- (c) Ayimlok oren nung metenloka aoba olen dang _____ ta ajar. **1**
(i) Nupongla tangtem (ii) Ratep tangtem
(iii) Kongti tangtem (iv) Tarep oren
- (d) Mapang tapu asemji kaka shia kwi küma lemsar? **1**
(i) Anana (ii) Trokrok
(iii) Asemsem (iv) Pezüzü
- (e) Ramok Leplashi aser Rarem Leplashi anaprong nung kechi inyakyim memelenshir? **1**
(i) Oti (ii) Otisem
(iii) Nüngja (iv) Pukhümna
5. **Itemi Rarem leplashi nung meyipang:**
- (a) Alu lenbo tzünglu marur. **1**
(b) Tiazü osang agi alima makmakshishidaktsür. **1**
6. **Itemi kobala mapanglem nungra dena ali züluang:**
- (a) Masabai sentsüto yaküm agüjadoker liasü. **1**
(b) Onoki mapa ka inyakdar. **1**
7. **Tongnir aser salur teratet shiang.** **1+1=2**
8. **Itemi Kezi Mungra aser Mapang Mungra radanga züluang:**
- (a) Tajangzük angutsü ajaki meranga inyaker. **1**

- (b) Rong nung aodang temulung tathar. 1
9. **Itemi Müken Tongta leni meyibang:**
- (a) “Onok dang aochiang”, kilirtemi ashir. 1
- (b) Manenbai ashi, “Nenok koleni aor?” 1
10. **Ao oshi agi meyipang:**
- (a) These fruits are sour. 1
- (b) How cold it is! 1
- (c) Never tell a lie. 1
- (d) Which way shall we go? 1
- (e) Please lend me your pen. 1

SHILEM - D (Otsü aser Sangro)

11. **Agüja aliba nungi shitak telangzüba shimteta langzüang:**
- (a) Yimjung mapa inyakbaji awashi _____ lir. 1
- (i) Senti (ii) Tajung
- (iii) Yimya (iv) Metetba
- (b) Aori amshiba yimya awashi tamajung kaji _____. 1
- (i) Tzüshi amshiba (ii) Tzüpong amshiba
- (iii) Chikok aser chirang amshiba (iv) Chibo amshiba
- (c) Moatsü lenpi _____ ita nung apir. 1
- (i) April (ii) May
- (iii) June (iv) July
- (d) Ayongküm nung jajartemji shirnok? 1
- (i) T. Penzu (ii) Tambur
- (iii) Akümlirtem (iv) Tasürtem
- (e) Lipo-Impur tetezü kechi dang ajar? 1
- (i) Yimsüsür (ii) Yimkümertem
- (iii) Taleptatsünger (iv) Nokinketer

Item tasüngdangbatem ojang 20 – 25 tashi nung langzüang:

12. Menüngdakba sobaliba kechi dang ajar? 2
13. Tekonglu ayimba takoksatemji kechisa? 2
14. Süngdonglidong aser arem lepsaba aser rungdokba ajanga tzüpokdak kechiba akonger? 2

15. Aksüji kechi dang ajar? 2
16. Ao kini yimjung mapang kechi inyaker? 2
17. Lisem manung shibai kechi zülu? 2

Item tasüngdangbatem ojang 40 – 50 tashi nung langzüang:

18. a. “Abensüoshi tapet timi agibaji awashi tajung rongnung ka lir”.
- (i) Kechiba abensüoshi tapet agitsüla? 2
- (ii) Abensüoshi tapet agiba tsütsü awashi pezü züluang. 2

Mesüra

- b. Sobaliba tapu anaji kechi? Koma balala aser koda sentaktepba lir tadongi
rasaa züluang. (1+3=4)

19. “Aorji khonang nüngsang aginüba kin ka lir”.
- (i) Kechi khonangsa züngshia aru? 1
- (ii) Itemji kechiba khonang agüja aru, rasa züluang. 3

Item tasüngdangbatem ojang 60 – 90 tashi nung langzüang:

- 20.a. “Aori tongtimbang mapa ajak nung anembonga aru”. Anembong tetezü kechi?
Aori kodangra anemponga aru maparen asem züluang. 2+3=5

Mesüra

- b. *Sari war wabong walunirtem*

Sarir saku penyurtem,

Ani belem misükshi dang,

Oji oji ta aodang

Anülu memeteter.

- (i) Iba sangro ya shibai mejem? (1)
- (ii) Shirnoki sarir saku penzür? (1)
- (iii) Sarir saku tetezü kechi? (1)
- (iv) Kechiba sarwartemi anülu memeteter. (2)

21. “Jungliyimti riju penzür...
Angji ni tiala sang;
Nüngjang peti dang tema
Akang süngküm lapoker”
- (i) Koba sangro nungi aser shibai mejem? 1+1=2
- (ii) Akang süngküm ojang ratetjang. 1
- (iii) Item oren rateta züluang. 2

22.a. *“Ao molung o jensem tzüpokdak medem*

Ya li Mokokchung yimti shiri iba

Yimti anokshi; Ao kin sangeri ali mama o züluogo”.

(i) Iba oren koba sangro nungi aser shibai zülu? 2

(ii) Item oren ratetjang. 3

Mesüra

b. *“Pa temeshi lai kü tanela chiyungtsü*

Ni mekümsükra ni tanaben asütsü.”

(i) Koba sangro nungi. (1)

(ii) Shibai mejem aser tanela chiyungtsüyi kechi liasü? (2)

(iii) Item oren ratetjang. (2)
